

DOI 10.37491/UNZ.75-76.28
УДК 342.92: 342.721.6: 314.7

Ірина СТОРОЖУК¹

СУБ'ЄКТ МІГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ ЯК ОСНОВНИЙ СКЛАДНИК АДМІНІСТРАТИВНО- ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ МІГРАЦІЇ

Однією з умов розбудови правової держави є вдосконалення державного управління міграційними процесами відповідно до міжнародних стандартів. Міграція є невід'ємною частиною існування будь-якої держави. На міграційні процеси можуть вплинути економічні, політичні, соціальні, демографічні чинники, екологічні чи техногенні катастрофи. Не останню роль у міграційних процесах відіграють військові конфлікти або релігійні чи расові переслідування. Міграція — це переміщення особи з метою зміни місця проживання чи перебування, пов'язане з перетинанням державного кордону або меж адміністративно-територіальних одиниць. Адміністративно-правовий механізм міграції охоплює основні елементи міграційного процесу, основним в якому є суб'єкт. Мігрант, як суб'єкт, завдяки якому виникають міграційні відносини. Система органів державної влади як суб'єкт регулювання міграційних процесів від імені держави. Саме взаємодія суб'єктів робить міграційні відносини реальними. Суб'єктами міграційних процесів є органи державної влади й управління, що наділені певними повноваженнями у сфері управління міграційними процесами. Фізичні особи, які перетнули адміністративні кордони чи змінили місце свого постійного

¹ кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права,
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова,
ipastorozhuk@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0003-3104-6071>.

проживання (громадяни України, громадяни іноземних держав, особи без громадянства, біженці, внутрішньо переміщені особи). Недержавні організації, що безпосередньо не мають повноважень щодо управління міграційними процесами та можуть здійснювати безпосередній вплив на інтеграцію мігрантів у нове соціальне середовище. Зіставлення виконавчої, законодавчої і судової влади в системі правового регулювання міграції в Україні показує, що неодмінним атрибутом державно-владного механізму, побудованого на началах розподілу влади, є виконавча влада. Вона створює умови для здійснення превентивної функції органами законодавчої влади, ініціює зміни в чинне міграційне законодавство; реалізує власні виконавчо-розпорядчі функції; підтримує здійснення судовою владою функцій судочинства і сама є об'єктом судового впливу. Проведений аналіз свідчить, що геополітичні міграційні процеси сприяють розширенню кола суб'єктів міграційних процесів, а також про те, що однією з актуальних проблем сучасної системи адміністративно-правового регулювання міграційних процесів є потреба узгодженості інтересів держави, її громадян і мігрантів.

Ключові слова: міграція, міграційні процеси, суб'єкт міграційних процесів, адміністративно-правовий механізм міграції.

Однією з умов розбудови правової держави є вдосконалення державного управління міграційними процесами відповідно до кращих міжнародних практик, адже міграція є невід'ємною частиною існування будь-якої держави. На міграційні процеси можуть вплинути економічні, політичні, соціальні, демографічні чинники, екологічні чи техногенні катастрофи. Не останню роль у міграційних процесах відіграють військові конфлікти або релігійні чи расові переслідування.

Міграційні процеси можуть мати як негативні наслідки, так і позитивні для розвитку держав. Негативними факторами міграційних процесів може стати погіршення соціально-економічної, криміногенної чи санітарно-епідеміологічної ситуації в країні. Крім того, неконтрольована міграція може представляти загрозу національній безпеці держави. Однак завдяки ефективному та послідовному впливу на міграційні процеси з боку держави та її органів можна вирішити низку власних проблем, а саме ліквідувати потребу в трудових ресурсах чи вирішити демографічні проблеми.

Наявний рівень правового статусу мігрантів в Україні далеко не повною мірою відповідає міжнародному досвіду і сучасному змісту міграційних правовідносин, а його недостатня врегульованість інколи сприяє появі й поширенню такого явища, як незаконна міграція, яке чинить негативний вплив на політичне, соціальне, культурне життя, а головне — на стан безпеки у країні [1, с. 6]. Вирішення цих проблем можливе лише за умови створення чітких міграційних правил у системі

законодавства України, а також у формуванні ефективно діючого механізму управління міграційними процесами.

Питання міграційної політики та міграційних процесів піднімались в роботах багатьох учених (Н. Бортник, О. Власюк, В. Геєць, М. Долішній, С. Дорогунцов, А. Доценко, Я. Жупанський, А. Загробська, Ф. Заставний, С. Злупко, С. Копчак, О. Малиновська, В. Онікієнко, Т. Петрова, Ю. Пітюренко, С. Пирожков, О. Піскун, І. Прибиткова, М. Птуха, Ю. Римаренко, М. Романюк, А. Румянцева, Є. Савельєв, У. Садова, В. Стещенко, С. Стеценко, В. Товкун, О. Хомра, О. Шаблій, М. Шаленко, Л. Шепотько та інші).

Метою статті є визначення поняття та особливостей адміністративно-правового статусу суб'єктів міграційних процесів як основного елемента адміністративно-правового механізму міграції.

Термін «міграція» бере початок від латинського слова *migratio*, яке означає переміщення, переселення. Політологічний словник визначає міграцію як «тимчасове, постійне чи сезонне переселення людей, пов'язане зі зміною місця проживання» [2, с. 149]. Вперше поняття «міграція» вводить у науковий вжиток у кінці ХІХ ст. англійський учений Е. Равенштейн (1834–1913) у роботі «Зако́ни міграції». Автор розглядає міграцію як безперервний процес, зумовлений взаємодією чотирьох основних груп чинників, які діють у початковому місці проживання мігранта, на стадії його переміщення, в місці в'їзду, а також чинники особистого характеру [3, с. 36].

У сучасних дослідженнях є велика кількість визначень поняття «міграції», що, за своєю суттю, є однозначними і принципово не відрізняються. Наприклад, В. Переведенцев визначає, що «міграція — це сукупність таких переміщень людей, які нерозривно пов'язані зі зміною місця проживання» [4, с. 9]. В. Шелюк увів у науковий обіг дещо ширше визначення міграції: «міграція — це поняття, яке відображає соціально-економічні й демографічні процеси, сукупність переміщень, які здійснюються людьми між країнами, регіонами однієї країни, різного виду поселеннями та інші види переміщень» [5, с. 46–47].

У межах нашого дослідження ми розглядатимемо міграцію як перетин адміністративного кордону, добровільний чи примусовий просторовий рух осіб або груп осіб від місця (країни) виїзду і до місця (країни) в'їзду за наявності чи без неї законних підстав, дійсних певний період часу чи назавжди, що може мати наслідком зміну постійного місця проживання; цей рух включає еміграцію та імміграцію [6, с. 128].

Чинне адміністративне законодавство не містить визначення такої дефініції, як «міграція», «міграційний процес». Хоча вони досить активно використовуються в теорії, на практиці та в законодавстві.

Подекуди поняття «міграція» ототожнюють із поняттям «міграційний процес». Таку позицію підтримала низка вчених: С. Мосендз, І. Тиндик та ін. Але, на наш погляд, позиція О. Бандурка є більш правильною. Так, він вказує: якщо понятійний апарат вибудувати умовно, у вигляді концентричних кругів, то поняття «міграція» є всеохоплюючим колом, усередині якого розташовані кола меншого

радіусу: відповідно і послідовно — поняття «міграційний простір» і «міграційний процес». Міграційний процес, на думку О. Бандурка, — це керована діяльність, яка має соціальний характер і тому повинна бути врегульована нормами адміністративного права. Міграційний процес визначається як соціальне явище, як дія певної соціальної спільноти — фактично існуючої, емпірично зафіксованої сукупності індивідів, що відрізняється відносною цілісністю й виступає самостійним суб'єктом соціальної дії та поведінки. Унаслідок правового регулювання міграційного процесу нормами адміністративного права, він набуває певного порядку [7, с. 13].

Саме для чіткого розуміння процесу потрібна чіткість понятійного апарату. Зважаючи на активність використання цих дефініцій науковцями, практиками і законодавцями, то є об'єктивна потреба закріпити в законодавстві їхній зміст. Тому було б бажаним у змісті Концепції державної міграційної політики зафіксувати, що «міграція — це переміщення особи з метою зміни місця проживання/перебування, пов'язане з перетинанням державного кордону або меж адміністративно-територіальних одиниць».

Отже, якщо міграція — це певний процес переміщення населення, то міграційні процеси — це сукупність юридичних дій, що перенесені в правову площину і знайшли своє вираження в чинних нормативно-правових актах. Так, до прикладу, в національному законодавстві в Концепції державної міграційної політики [8] визначено сучасний стан міграційних процесів. У ній зазначено, що однією з умов розбудови правової держави на сучасному етапі є визначення напрямів її міграційної політики та удосконалення системи державного управління міграційними процесами відповідно до міжнародних стандартів у сфері реалізації прав людини. Тобто держава не лише визнає таку правову категорію, а й стверджує про необхідність її правового регулювання. Однак у нормативних актах не має визначення цієї правової категорії. Відсутність нормативно закріпленого поняття не дає можливості однозначного розуміння цього процесу за правового регулювання, особливо зважаючи на те, що правове регулювання цих відносин здійснюється двома галузями права: конституційним — в частині визначення і реалізації прав мігрантів усіх категорій, а також створення бази для регулювання різноманітних внутрішніх і зовнішніх міграційних процесів; адміністративним — в частині здійснення управлінського впливу на міграційні процеси, що потребують певного втручання з боку держави в застосування певних правових важелів.

Поділяючи підхід, висловлений у навчальному посібнику «Адміністративно-правове регулювання міграційних процесів» [1, с. 32], підтримуємо визначення міграційного процесу як сукупності нормативно-регламентованих суспільних відносин, які виникають між суб'єктами державного управління, що наділені виконавчо-розпорядчими повноваженнями — з одного боку, і фізичними особами — з іншого у зв'язку зі зміною останніми місця свого проживання. Саме такі відносини вимагають комплексного державно-правового регулювання.

Н. Тиндик [9], досліджуючи адміністративно-правовий механізм регулювання міграції, визначає його як систему норм та інших правових засобів, які регулюють відносини у сфері діяльності суб'єктів міграції та спрямовані на реалізацію повноважень між учасниками таких відносин, у випадку порушення яких можуть застосовуватись заходи державного впливу.

На думку вченої, основними складником адміністративно-правового механізму міграції є:

— правовідносини у сфері міграції як різновид суспільних відносин, що регламентуються правовими нормами і забезпечують взаємодію останніх з відповідними суб'єктами міграції;

— норми права, які визначають права й обов'язки суб'єктів міграційних правовідносин;

— нормативні та правові акти, що врегульовують різні сторони міграційних процесів та формують комплексне й універсальне міграційне законодавство;

— державні органи, які покликані регулювати міграційні потоки, що виникають у державі, в процесі своєї повсякденної діяльності, створюючи тим самим належні умови реалізації міграційного права суб'єктам міграційних правовідносин;

— адміністративна відповідальність як складник адміністративного примусу, який застосовується до суб'єктів міграційних процесів за умов порушення ними чинного законодавства країни та покладає на них додаткові обов'язки.

У межах нашого дослідження зупинимось на одному з основних елементів міграційного процесу — його суб'єктах.

Суб'єктом міграційних процесів є учасники міграційних відносин. Ними можуть бути фізичні та юридичні особи, що відповідно до законодавства володіють правами, обов'язками чи наділені відповідною компетенцією у сфері міграційних процесів. Усіх суб'єктів міграційного процесу можна умовно поділити на фізичних і юридичних осіб.

До фізичних осіб — суб'єктів міграційного процесу відносяться громадяни України, внутрішньо переміщені особи, іноземні громадяни, особи без громадянства, біженці, іммігранти тощо.

До юридичних осіб — суб'єктів міграційного процесу належать органи державної влади й управління, органи місцевого самоврядування, міжнародні організації в їх представництва, консульські й дипломатичні установи інших держав, які розташовані на території України.

У теорії адміністративного права є й інша класифікація суб'єктів. У її основу поклали роль суб'єктів у міграційних процесах. За цією класифікацією виділяють керуючі, керовані і допоміжні суб'єкти [1, с. 55].

Керуючими суб'єктами є суб'єкти міграційних відносин, що виконують покладені на них організаційно-розпорядчі функції у сфері регулювання міграційними процесами (Президент, Верховна Рада, Кабінет Міністрів, державні органи виконавчої влади (МВС, МЗС, ДМСУ тощо), суди, місцеві органи влади та ін.

Керованими є винятково громадяни, тобто фізичні особи (громадяни України, іноземці, особи без громадянства, біженці інші особи, які потребують допоміжного захисту), які, вступаючи в правові зв'язки з лідируючими суб'єктами, відчувають на собі їх керуючий вплив.

Допоміжними суб'єктами міграційних процесів слід визнати учасників, які власноруч не здійснюють управлінських повноважень та одночасно не відчувають на собі владний вплив керуючих суб'єктів першої групи. Роль і призначення допоміжних суб'єктів у міграційних процесах зводиться до сприяння першій чи другій групам у реалізації своїх повноважень, прав чи обов'язків (органи самоорганізації населення, громадські й міжнародні організації, національні общини, діаспори тощо) [1, с. 55].

Перевагою цієї класифікації є те, що поряд з основними суб'єктами виділяються і допоміжний суб'єкт міграційних відносин. Зрозуміло, що ці органи не відіграють таку роль у міграційних відносинах, як органи державної влади і управління. Однак потрібно пам'ятати, що міграція – це не лише перетин адміністративних кордонів чи зміна постійного місця проживання. Митна політика охоплює і процес інтеграції за новим місцем проживання. Саме на цьому етапі велику допомогу державі можуть надати такі організації.

Така класифікація має і недолік – занадто узагальнено подається система органів регулювання міграційними процесами. Система цих органів представлена органами законодавчої, виконавчої, судової влад, органами місцевого самоврядування, правоохоронними органами та ін. У всіх них різний обсяг компетенції у сфері міграційних відносин. Одні створені для здійснення державного управління в міграційній сфері, інші – мають спеціальну компетенцію як суму певних повноважень у цій сфері.

Зіставлення виконавчої, законодавчої і судової влади в системі правового регулювання міграції в Україні показує, що неодмінним атрибутом державно-владного механізму, побудованого на початку розподілу влади, є виконавча влада. Вона створює умови для здійснення превентивної функції органами законодавчої влади, ініціює зміни в чинне міграційне законодавство; реалізує власні виконавчо-розпорядчі функції; підтримує здійснення судовою владою функцій судочинства і сама виступає об'єктом судового впливу. У зв'язку з цим, виконавча влада універсальна, виражаючись у діяльності суб'єктів міграційних відносин, наділених правомочністю і виконавчою компетенцією в міграційній сфері. Суб'єкти правового регулювання міграції представлені передусім у державновладному механізмі України органами виконавчої влади, їх територіальними органами й органами місцевого самоврядування [10, с. 16–17].

Щодо поділу системи органів, що здійснюють регулювання міграційними процесами, то О. Бандурка наводить власну класифікацію. За ознакою компетенції він поділяє систему органів, що здійснюють регулювання міграційними процесами, на дві підсистеми:

— органи загальної компетенції — управлінські рішення цих органів чинні на усій території України. До таких органів, на думку вченого, належать Президент України, Кабінет Міністрів України, колишній Державний департамент у справах громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб МВС України (нині — Державна міграційна служба України), Міністерство закордонних справ України;

— органи спеціальної компетенції — рішення цих органів діють на території окремої адміністративно-територіальної одиниці. Такими органами, на думку О. Бандурка, є управління у справах національностей та міграції Київської міської державної адміністрації, відділи у справах національностей та міграції обласних, Севастопольської міської державної адміністрації та територіальні структурні підрозділи Державного департаменту у справах громадянства, імміграції і реєстрації фізичних осіб МВС України (сьогодні — відповідні відділи Державної міграційної служби України) [7, с. 114].

Однак така класифікація є дуже узагальненою та не відбиває всієї суті системи органів управління у цій сфері. Тим більше, що критерієм цієї класифікації є тільки територіальна ознака компетенції, тому, на наш погляд, доцільніше було б першу підсистему визначити як вищі та центральні органи управління міграційними процесами, а другу — як органи управління міграційними процесами на місцях [11, с. 79]. Крім того, слід зазначити, що в теорії державного управління під органами загальної компетенції розуміють такі, які здійснюють загальне управління державними справами у всіх сферах суспільного життя [12, с. 149], до першої ж підгрупи автором включені не тільки органи загальної компетенції, але й органи галузевої компетенції, тобто ті, які реалізують державну політику у відповідній сфері державного будівництва [13, с. 68], тобто Міністерство закордонних справ, Державна міграційна служба України. Це також підкреслює дискусійність та неоднозначність зазначеного підходу.

На думку О. Беницького, у класифікації за ознакою компетенції (за обсягом та характером компетенції) під органами загальної компетенції слід розуміти органи, які здійснюють регулювання міграційними процесами на тлі управління державними справами у всіх сферах суспільного життя. Наприклад, Верховна Рада, Президент, Кабінет Міністрів. Органами спеціальної компетенції доцільніше вважати органи, для яких забезпечення міграційного режиму є основною чи однією з основних функцій. До таких можна віднести Державну міграційну службу МВС України, Міністерство закордонних справ України, Державну прикордонну службу та їх органи на місцях [11, с. 80].

Однак і така класифікація не охоплює всіх органів управління міграційними процесами. Сам автор визнає, що такий підхід не враховує наявності органів, для яких управління міграційними процесами не є основним призначенням, наприклад СБУ, Міністерство охорони здоров'я тощо [11, с. 80].

Наявність таких органів урахована у класифікації органів управління міграційними процесами, яка представлена

С. Константиновим. В основу цієї класифікації покладено критерій призначення органів.

Відповідно до розробок ученого, систему органів управління міграційними процесами можна класифікувати в такий спосіб:

а) спеціально створені органи;

б) органи, для яких цей вид діяльності є основним поряд з іншими основними, тобто одним з основних;

в) органи, для яких цей вид діяльності є другорядним [14, с. 87].

Недоліком цієї класифікації є те, що поза нею залишились органи загальної компетенції, які також здійснюють державне управління у сфері міграційних відносин.

Здійснивши аналіз кількох класифікацій системи органів регулювання міграційних процесів, О. Беницький поділяє їх залежно від характеру та обсягу компетенції з урахуванням призначення на:

— органи державної влади загальної компетенції. До них можна віднести Верховну Раду, Президента, Кабінет Міністрів України тощо;

— органи галузевої компетенції (центральні та на місцях), які, своєю чергою, поділяються на:

а) спеціально створені для підтримання міграційного режиму органи (нині – Державна міграційна служба України);

б) органи, для яких підтримання міграційного режиму є основним видом діяльності поряд з іншими основними, тобто одним з основних (Державна прикордонна служба України, Міністерство закордонних справ та його представництва за кордоном);

в) органи, для яких підтримання міграційного режиму є другорядним видом діяльності (Міністерство соціальної політики України, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство освіти і науки України тощо) [11, с. 80–81].

Хоча така класифікація є більш розширеною і більш детальною, однак поза її межами залишилась низка органів, які потребують окремого виділення, – це правоохоронні органи, що можуть здійснювати певне регулювання цих відносин.

Тому, врахувавши всі проаналізовані теоретичні напрацювання, вважаємо за можливе навести таку класифікацію суб'єктів міграційних процесів.

1. Органи державної влади й управління, що наділені певними повноваженнями у сфері управління міграційними процесами:

— органи державної влади загальної компетенції. Верховна Рада України ухвалює закони та здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина; Президент України виступає гарантом Конституції, бере участь у формуванні міграційної політики та приймає рішення щодо громадянства України та надання притулку в Україні; Кабінет Міністрів України спрямовує і координує роботу міністерств та інших органів виконавчої влади, встановлює імміграційні квоти;

— органи галузевої компетенції (центральні та на місцях), які, своєю чергою, поділяються на:

а) спеціально створені для підтримання міграційного режиму органи — це Державна міграційна служба України. Основними завданнями ДМС відповідно до п. 3 Положення про Державну міграційну службу України [15] є реалізація державної політики у сферах міграції (імміграції та еміграції), у т.ч. протидії нелегальній міграції, реєстрації фізичних осіб, біженців тощо;

б) органи, для яких підтримання міграційного режиму є одним з основних видів діяльності. Так, Міністерство закордонних справ [16] та його представництва за кордоном, беруть участь у формуванні та реалізації державної політики з візових і міграційних питань; захищають інтереси громадян за кордоном, ведуть їх облік; забезпечують розвиток зв'язків з діаспорою; оформлюють іноземцям візи на в'їзд в Україну; приймають від іноземців через дипломатичні представництва клопотання про набуття громадянства чи отримання дозволу на імміграцію;

в) органи, для яких підтримання міграційного режиму є другорядним видом діяльності. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України [17] формує та реалізує державну політику у сфері праці, зайнятості населення, трудової міграції, трудових відносин, соціального діалогу; Міністерство соціальної політики України [18] відповідає за реінтеграцію трудових мігрантів та членів їх сімей; Міністерство освіти і науки України [19] визначає порядок набору іноземців, а також осіб без громадянства для навчання в Україні, здійснює процедури визнання документів про освіту отриманих за кордоном тощо.

— органи місцевого самоврядування;

— правоохоронні органи (Державна прикордонна служба України [20] здійснює пропуск через державний кордон; протидіє нерегульованій міграції; забезпечує дотримання законодавства під час прийняття рішень про примусове видворення; організовує прийняття клопотання про надання статусу біженця, коли шукач притулку подає його на кордоні України або ж був затриманий за спробу його незаконного перетину; суди притягують до адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері міграції та прийняття рішення про примусове видворення іноземців, а також осіб без громадянства за межі країни; Національна поліція та ін.), що здійснюють протидію нелегальній міграції, а також підтримують громадський порядок і борються зі злочинністю.

2. Фізичні особи, які перетнули адміністративні кордони чи змінили місце свого постійного проживання (громадяни України, громадяни іноземних держав, особи без громадянства, біженці, внутрішньо переміщені особи). Анексія Криму та війна на сході України призвели до появи нового суб'єкта міграційних процесів в Україні — внутрішньо переміщених осіб. Особливо активно ці суб'єкти мігрували у перші роки конфлікту. Від 2017 року процеси переселення в невідконтрольних урядові України територіях дещо стабілізувалися, а кількість ВПО становила близько 1,5 млн осіб [21].

3. Недержавні організації, що безпосередньо не мають повноважень щодо управління міграційними процесами та можуть здійснювати безпосередній вплив на інтеграцію мігрантів у нове соціальне середовище. До прикладу, програма «Міграція & Діаспора» [22], що діє в Німеччині, має на меті підтримку кваліфікованих українських фахівців, які здобули освіту та / або мають професійний досвід роботи в Німеччині, а також мають на меті повернутися в Україну та працювати в тій чи іншій галузі в рамках Цілей сталого розвитку ООН.

На нашу думку, саме така класифікація максимально охоплює суб'єктів міграційного процесу й відображає місце кожного з них у системі суб'єктів міграційних процесів.

Проведений аналіз свідчить, що геополітичні міграційні процеси сприяють розширенню кола суб'єктів міграційних процесів, а також про те, що однією з нагальних проблем сучасного адміністративно-правового регулювання міграційних процесів є необхідність узгодженості інтересів держави, її громадян і мігрантів.

Список використаних джерел

1. Адміністративно-правове регулювання міграційних процесів. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2012. 326 с.
2. Политический словарь справочник / под общ. ред. С. Н. Смоленского. Москва : Эксмо, 2008. 320 с.
3. Ніколаєвський В. М., Прохоренко Н. С. Теоретико-методологічні засади вивчення міграції населення. *Вісник міжнародного слов'янського університету*. 2009. Т. 12, № 1. С. 34–39.
4. *Переведенцев В. И.* Методы изучения миграции населения. Москва : Наука, 1975. 230 с.
5. Шелюк В. Соціальна міграція: Етапи, функції, типи. *Перспективи*. 2001. № 3 (15). С. 45–50.
6. Ровенчак О. Визначення та класифікації міграцій: наближення до операційних понять. *Політичний менеджмент*. 2006. № 2 (17). С. 127–139.
7. Бандурка А. А. Адміністративно-правове регулювання міграційних процесів в Україні. Дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2002. 182 л.
8. Про Концепцію державної міграційної політики. Указ Президента України від 30.05.2011 р. № 622/2011. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <http://bit.ly/30GVQTC>.
9. Тиндик Н. П. Світовий міграційний процес: теорія, практика, державне регулювання. Київ : Атіка, 2006. 532 с.
10. Ворона Д. М. Суб'єкти та об'єкти правового регулювання міграційних процесів в Україні. *Правове життя сучасної України* : матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу (м. Одеса, 16–17 травня 2013 р.) / відп. за вип. В. М. Дрьомін. Одеса : Фенікс, 2013. Т. 2. С. 15–17. *eNUOLAIR — депозитарій (архів) Національного університету «Одеська юридична академія»*. URL : <https://bit.ly/3cxkgo9>.
11. Беницький О. М. Система органів управління міграційними процесами в Україні. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 3. С. 76–82.

12. Скакун О. Ф. Теория государства и права (энциклопедический курс). Харьков : Эспада, 2005. 840 с.
13. Административное право Украины / под ред. Ю. П. Битяка. 2-е изд. Харьков : Право, 2003. 576 с.
14. Константинов С. Ф. Адміністративно-правовий статус іноземців в Україні та механізм його забезпечення. Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2002. 195 арк.
15. Про затвердження Положення про Державну міграційну службу України. Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. № 360. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <http://bit.ly/3vltqMZ>.
16. Про затвердження Положення про Міністерство закордонних справ України. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.03.2016 р. № 281. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <http://bit.ly/3lkF06n>.
17. Питання Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства. Постанова Кабінету Міністрів України від 11.09.2019 р. № 838. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <http://bit.ly/3vo5M2v>.
18. Про затвердження Положення про Міністерство соціальної політики України. Постанова Кабінету Міністрів України від 17.06.2015 р. № 423. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <http://bit.ly/3rJT1wT>.
19. Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України. Постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 р. № 630. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <http://bit.ly/3lfrKc>.
20. Про Державну прикордонну службу України. Закон України від 03.04.2003 р. № 661–IV. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <http://bit.ly/2NhV10o>.
21. Міграція в Україні: цифри і факти. *The IOM Mission in Ukraine*. URL : <https://bit.ly/30HN8UU>.
22. Програма «Міграція & Діаспора»: можливості для України. *Освіта.ua*. URL : <http://bit.ly/3qF8qgJ>.

Надійшла до редакції 20.11.2020

Iryna STOROZHUK

Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law

The Subject of the Migration Process as the Main Component of the Administrative and Legal Mechanism of Migration

One of the conditions for building the rule of law is to improve public management of migration processes in accordance with international standards. Migration is an integral part of any state. Migration processes can be affected by economic, political, social, demographic factors, environmental or man-made disasters. Not the least role in migration processes is played by military conflicts or religious or racial persecution. Migration is the movement of a person to change his or her place of residence or stay, involving the crossing of a state border or the boundaries of administrative-territorial units. The administrative and legal mechanism of migration covers the main elements of the migration process. The main one is the subject. Migrant as the subject is a person through whom migration relations arise. The system of public authorities is treated as

a subject of regulation of migration processes on behalf of the state. It is the interaction of the subjects that makes migration relations real. The subjects of migration processes are: public authorities and administration, which are endowed with certain powers in the field of migration management. Individuals who have crossed administrative borders or changed their place of permanent residence can be citizens of Ukraine, citizens of foreign countries, stateless persons, refugees, internally displaced persons. Non-governmental organizations that do not have direct authority to manage migration processes and can have a direct impact on the integration of migrants into the new social environment. The ratio of executive, legislative and judicial power in the system of legal regulation of migration in Ukraine shows that the indispensable attribute of the state-power mechanism, built on the principles of separation of powers, is the executive power. It creates conditions for the implementation of the preventive function of the legislature, initiates changes in the current migration legislation; implements its own executive and administrative functions; supports the exercise of judicial functions by the judiciary and itself acts as an object of judicial influence. The analysis shows that geopolitical migration processes contribute to the expansion of the subjects of migration processes, and that one of the current problems of the modern system of administrative and legal regulation of migration processes is the need to reconcile the interests of the state, its citizens and migrants.

Keywords: *migration, migration processes, subject of migration processes, administrative and legal mechanism of migration.*